

Vapenvila i Gaza

Enligt flera nyhetsbyråer, bl a Reuters, så har Israel och Hamas kommit överens om en vapenvila i Gaza. Enligt Qatars premiärminister (som deltagit i förhandlingarna) ska avtalet träda i kraft på söndagen den 19 januari. Men det återstår flera oklarheter.

I dag (torsdag 16/1) meddelades det t ex att Netanyahu ställt in det regeringssammanträde som skulle godkänna avtalet med motiveringen att Hamas krävt att få bestämma vilka palestinier som ska släppas ur israeliskt fängelse, ett krav som Israel nekar till. Netanyahu uppgav att han kommer att samla regeringen för ett beslut först när medlarna meddelat att Hamas accepterat alla delar i avtalet.¹ Så det är fortfarande oklart hur Israel kommer att ställa sig.

Men troligen kommer avtalet till slut att godkännas, så det är lämpligt att ta en närmare titt på avtalet, situationen i Gaza och vilka konsekvenser som avtalet kan förväntas få. De följande två artiklarna diskuterar detta.

Eldupphör 15 månader efter 7 oktober. Men Gaza en enklav i ruiner utan hopp

Av Benjamin Delille

Libération, 15 januari 2025

Sextiosex procent av byggnaderna förstörda, nära 70 procent av jordbruksmarken oanvändbar ... De israeliska bombningar som inleddes den 7 oktober 2023 som svar på Hamas blodiga attack har förstört städerna i den palestinska enklaven. Och utplånat allt hopp hos de överlevande att kunna återvända.

Gaza behövde inte den 7 oktober för att dess namn skulle vara förknippat med krig och bombningar. Men före Hamas blodiga terrorattack och därefter Israels oupphörliga replik som krävt över 46 000 döda fanns ändå ett liv i denna röra. En kuststräcka, B butiker. Och till och med internationella hotell, om än vanligen tomma. Av det återstår ingenting, eller nästan ingenting. Under de kommande dagarna, om man får tro den uppgörelse om vapenvila som Israel och Hamas slutit onsdagen den 15 januari genom Qatars medling, kommer den palestinska enklaven till sist att få uppleva en andhämtningspaus. Men Gazaremsan är inte längre mer än en anhopning av ruiner där bostadsbeståndet kan sammanfattas till hundratusentals tält som så gott det går rymmer en befolkning som befinner sig i landsflykt på sitt eget territorium.

Genom att det varit svårt att ta sig dit under femton månaders krig är det särskilt svårt att beräkna omfattningen av förstörelsen. Och analysen av satellitfoton, som fått användas i brist på möjligheter till studier på plats, försvåras av att det man framför allt ser där är spillror. De ger ändå en viss uppfattning, om än bara partiell, av katastrofens omfattning. Den nionde och senaste rapporten från Unosat, FN:s satellitcenter, anger att i början av september var 66 procent av byggnaderna förstörda eller skadade av den israeliska arméoffensiven. I samarbete med FAO, FN:s livsmedelsorgan, skriver man också att 68 procent av jordbruksmarken blivit oanvändbar eller långvarigt kontaminerade.

”Förstörelsen av jordbruksmarken i Gazaremsan överträffar allt vi varit med om hittills”, sade då Beth Bechdol, biträdande chef för FAO. ”Läget ger anledning till stark oro beträffande nuvarande och kommande livsmedelsproduktion för bidrag utifrån kan inte ensamt svara mot befolkningens behov. Förstörelsen av jordbruksmark innebär en omedelbar risk för hungersnöd i hela remsan.”

¹ Se [Netanyahu ställer in omröstning](#) (*Expressen* 16/1 2025)

Underskattad balansräkning

Sedan denna senaste studie, underskattad då den är medvetet försiktig, har Israels offensiv fortsatt. Framför allt i norra delen av Gaza, helt klart den del av zonen som drabbats hårdast av bombningarna sedan kriget började. Från slutet av september till början av oktober var den södra delen av zonen föremål för en ny och speciellt hård för militär operation, bland annat i Jabalia och Beit Lahia. Två samhällen där civilbefolkningen i början av oktober åter uppmanades till evakuering och där sedan attackerna fortsatt för fullt. Enligt flera medier, bl a några israeliska, var målet då att krossa Hamas sista stridande genom att hermetiskt stänga zonen och med oupphörlig bombning tvinga dem att kapitulera.

I söder har bombningarna fortsatt i mindre skala. I Rafa, precis vid gränsen till Egypten, som länge varit ett slags enormt flyktingläger under bar himmel fram till dess att Israels armé i maj gick in där trots unisona varningar från landets västliga allierade som betecknade detta som en röd linje som inte fick överträdas. Men också i flera så kallade "humanitära" zoner kring de främsta stadsområdena i södra delen av den palestinska enklaven.

Återuppbyggnad som kommer att ta tid

Hela hösten har Israels armé också fortsatt att skapa bandområden med hjälp av bulldozers. Längs hela gränsen till Israel där så gott som allt raserats. Men också i den omfattande korridoren Netzarim, som klyver Gaza mitt itu, och som stått i centrum för de senaste förhandlingarna. Enligt satellitbilder, som *New York Times* analyserat, förstördes och raserades helt och hållet 600 byggnader där mellan september och december 2024. Ett sätt att organisera operationerna i terrängen och samtidigt skära av alla möjligheter att återvända för de invånare som evakuerats söderut sedan början av offensiven.

Denna strategi av systematisk förstörelse av byggnadsbeståndet går ut på att göra kustdelen av enklaven obeboelig och omöjligt att leva i på lång sikt. I maj 2024, dvs under det som kan förefalla vara en annan epok i detta krig fyllt av superlativer, gjorde FN bedömningen att det skulle ta sexton år att återuppbygga Gaza. Därefter har inga nya studier gjorts men varje ytterligare månad av förstörelse utökar automatiskt den bedömningen med ännu fler år. För Gazabor instängda på en dammig remsa i många långa månader innebär vapenvilan att det slutar regna bomber, att suset av drönare upphör, och slutet på skurar av eldgivning och hopar av döda. Men det innebär också att man inser att det kommer att bli omöjligt att återvända och förvisso inte slutet på umbäranden. Vidden av katastrofen återstår ännu att beräkna. Och fasorna är bara så mycket mer skriande som de länge varit dolda.

"Förändrad politisk ekvation i Israel bakom uppgörelsen med Hamas"

Av Célian Macé

Libération, 16 januari 2025

Enligt Vincent Lemire, författare till bl a "Histoire de Jérusalem", har den vapenvila mellan Israel och Hamas som tillkännagavs den 15 januari blivit möjlig genom nya styrkeförhållanden i den israeliska regeringen, inte genom Donald Trumps "gestikulerande".

Fortfarande återstår dock för det israeliska säkerhetskabinettet att godkänna uppgörelsen, som är tänkt att träda i kraft på söndag för att sedan under sex veckor göra att bombningarna i Gaza upphör, att 33 ur den israeliska gisslan och tusen palestinska fångar släpps. Vincent Lemire, professor vid Gustave-Eiffel-universitetet utanför Paris, har lett det franska forskningscentret i Jerusalem.

Detaljerna i den vapenvila mellan Israel och Hamas som nu förhandlats fram liknar i mycket den plan i tre faser som USA:s president Joe Biden presenterade förra våren. Varför har den blivit verklighet först nu?

Itamar Ben-Gvir, Israels minister för nationell säkerhet [och medlem av extremhögern, red.] gav själv svaret, och det låter fullt trovärdigt, i en video riktad till sina anhängare: där säger han att han hittills lyckats förhindra ett avtal om vapenvila tack vare ”fördelaktiga styrkeförhållandet”, men att detta förändrats. Det stämmer och sorgligt nog handlar det om ren matematik. Att Gideon Sarr trädde in i regeringen [som utrikesminister i november] och de fåtal deputerade hans lilla parti bidragit med till regeringskoalitionen, ger Benjamin Netanyahu möjlighet att strunta i de ultra-radikala ministrarna Ben-Gvir och Bezalel Smotrich och ändå behålla regeringsmakten.

Egentligen har inte planen på en vapenvila förändrats. Den har sett ut på nästan samma vis sedan i maj! I somras betecknade Netanyahu till exempel Philadelphia-korridoren [längs gränsen till Egypten], som ett ”avgörande inslag för Israels själva existens”. Det var mycket starka ord. Men nu omnämns en israelisk reträtt från Philadelphia-korridoren, förvisso gradvis, i uppgörelsen. Det visar att det tidigare bara handlat om bortförklaringar. Vad som förändrats är den interna politiska ekvationen i Israel.

Betyder inte också den nya administrationen i USA en del?

Jag ansluter mig definitivt inte till uppfattningen att det varit Donald Trumps påtryckningar som förändrat ekvationen. Ärligt talat är det enda hot Trump viftat med – ”att helvetet skulle braka loss” om inte gisslan blev frigiven – varken trovärdigt eller nytt: helvetet har redan brakat loss över Gaza. För Hamas handlar det i själva verket inte om något nytt. Det är förvisso inte Trumps gestikulerande som fått Hamas att gå med på uppgörelse, utan en kylig analys av läget och möjligheten att komma undan med hedern i behåll. Samma gäller för övrigt den israeliska regeringen. I femton månader har Netanyahu visat att han inte låtit sig påverkas av några som helst påtryckningar, oavsett om de kommer från USA eller domstolen i Haag. Men visst, datumet för Donald Trumps makttillträde [den 20 januari] har antagligen spelat in, varit en gemensam horisont för båda parter förhandlare. Och med all säkerhet har det ökat ansträngningarna.

Kommer denna minimala vapenvila att göra det möjligt för Netanyahu att fullfölja sina planer på längre sikt?

För Israels premiärminister är vapenvilan ett slags återkomst till verkligheten. Det har inte blivit och kommer inte att bli någon total seger, det har inte blivit och kommer inte att bli något utplånande av Hamas, tvärtemot vad han trumpetat ut. Än värre, Israels regering har fått förhandla direkt och symmetriskt med sin fiende. De senaste veckorna har ett tiotal israeliska soldater dödats i Gaza [vilket innebär att siffran över stupade israeliska militärer nu uppgår till 403 i detta krig], vilket också kan ha spelat in. Men om man höjer blicken längre bort än till Gaza finns Netanyahus stora plan om en nyordning regionen kvar på dagordningen. Ur hans synvinkel har ekvationen blivit lite enklare sedan kriget i Libanon, i kraftmätningen med Iran och även Syrien med den israeliska framryckningen bortom Golan.

Som jag ser det finns också ytterligare en förklaring till uppgörelsen med Hamas: kriget i Gaza har på sätt och vis kommit att ”relativiseras” av de andra kriserna, som ju förflyttar eller i varje fall vidgar fokus hos den israeliska allmänheten. Och vi ska inte glömma Västbanken. I onsdags kväll i Jennie, i samma ögonblick som vapenvilan tillkännagavs, slog den israeliska armén till kraftfullt. Det är givetvis också en politisk signal: Netanyahu vill visa att det fortsätter, att han inte tänker sluta med sin politik av maktspråk. Han måste ge något i utbyte åt

den mest radikala delen av sin bas och vi har anledning att se med oro på vad som nu kommer att hända på Västbanken.

Hur solid är denna vapenvila, som ju består av flera faser? Kan den leda till en varaktig fred i Gaza?

Ett mer omfattande avtal har visat sig omöjligt att uppnå. I maj presenterade Joe Biden denna plan i tre faser som nu visat sig vara en lönsam strategi ... Men uppstyckningen i tre perioder, med förhandlingar perioderna emellan, gör det tekniskt möjligt för Israels premiärminister att utnyttja minsta tillfälle att avbryta processen i avgörande lägen. Han har otvivelaktigt den strategiska talangen för att göra så. I varje fall har han tillgång till det kortet. Och samma gäller givetvis för Hamas.

Men man måste också ta i beräkningen de palestinska och israeliska civilsamhällena. Det är svårt att mäta den lättnad och befrielse som märktes i Gaza och i Israel på onsdagskvällen. De jubelscener vi bevittnade var inte iscensatta. På femton månader har var tionde invånare i Gazaremsan dödats, sårats eller fått en lem amputerad, två tredjedelar av dem är kvinnor och barn. Det är en siffra som är svindlande. På samma sätt var frigivningen av gisslan välkommen och väntad på den israeliska sidan. Frigivningen av "fångarna" är ett etiskt, moraliskt och religiöst imperativ som ingår i den judiska historiens DNA. Och frigivningen av 1 000-1 500 palestinska fångar som hållits inspärrade i israeliska fängelser välkomnas också unisont av invånarna i Gaza och på Västbanken, som ju vistas i ett fängelsesamhälle. Jag är övertygad om att det på bägge sidor finns ett mycket ärligt och djupt socialt och kulturellt konsensus kring denna vapenvila, även om en del extremister förstås kommer att försöka sätta stopp för processen. Allt detta skapar en ny situation, en ny stämning, och det har också förändrat ekvationen. Det är denna nya situation som kan få vapenvilan att hålla.

Översättning: *Björn Erik Rosin*

Lästips

[Hamas och Israel är överens om vapenvila i Gaza](#) (*Aftonbladet* 15/1 2025)

[Israel och Hamas överens om vapenvila i Gaza](#) (*Expressen* 15/11 2025)

[Spänd väntan på Israels besked om vapenvila](#) (*DN* 16/1 2025)

[Amani: Ilska mot Hamas – men hatar Israel mer](#) (*SvD* 16/1 2025)

[Källor: Israel godkänner avtalet på fredag](#) (*GP* 16/1 2025)